

Nebsager Skovkirkegård

Af Mogens Dueholm

Landskabsarkitekt, Skaarup Landskab, kirkegårdskonsulent for Viborg Stift

Udsigt til skovkirkegården fra åbningen i diget omkring den oprindelige kirkegård. Foto: Mogens Dueholm.

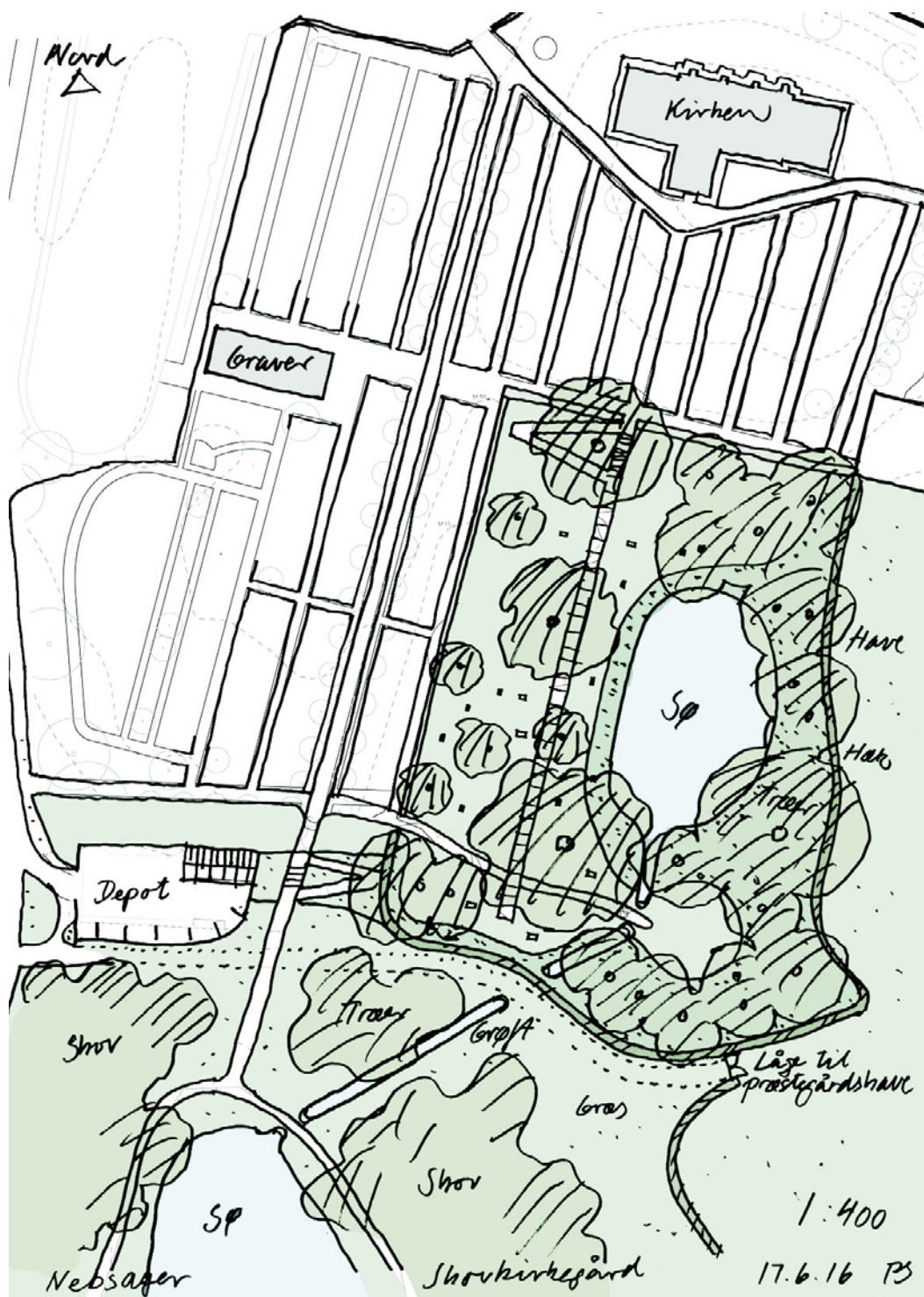
Den lille skovkirkegård ved Nebsager Kirke viser, hvordan man ved en nøjagtig og omhyggelig læsning af stedet og landskabet med enkle virkemidler kan skabe et mangfoldigt begravelsestilbud, der understøtter såvel kulturhistorie som biodiversitet. Anlægget fastholder og udvikler de landskabelige kvaliteter og udnytter stedets iboende potentiale.

Skov, søer og natur omgiver Nebsager Kirke. Kirken ligger i den vestlige udkant af landsbyen Hornsyld midt mellem Horsens, Hedensted og Juelsminde. Hornsyld er en attraktiv landsby med lige under 2.000 indbyggere. Landsbyen ligger i et smukt østjysk landskab, og rekreativt spiller kirkens jorde en vigtig rolle, fordi den natur, der omgiver kirken, også fungerer som en lille rekreativ naturperle for byen. Skov- og søområdet, der overvejende er mosebund og derfor har fungeret som tørvegravsområde, ligger i en lavning syd for kirken, præstegårdshaven og kirkegården. Den oprindelige kirkegård er udvidet mod vest, på arealer, der er hævet en smule over lavningen.

Den nye afdeling er på én gang afsides og i tæt relation til kirken. Foto: Mogens Dueholm.

Oprindelig skitse af skovkirkegårdens idé og relation til kirkegården og omgivelserne. Preben Skaarup.

Idéen til at etablere en skovkirkegård udspringer naturligvis af den omgivende natur og er født af menighedsråd og graver en del år, før den blev realiseret. Sammen med daværende kirkegårdsconsulent for Haderslev Stift landskabsarkitekt Preben Skaarup blev området, hvor den lille skovkirkegård bedst kunne placeres, udpeget og afgrænset.

Den endelige placering af skovkirkegården blev valgt i lavningen umiddelbart syd for den ældste del af kirkegården. I lavningen var der et skovagtigt krat med store træer, underbevoksning og en smuk lille tilgroet skovsø med frodige brinker. Her var mange betingelser til stede for at kunne etablere en skovkirkegård, der kunne opleves som et isoleret naturrum, men stadig have en stærk tilknytning til den eksisterende kirkegård, kirken og det øvrige naturområde. Arealet var ikke omfattet af fredskov, hvilket lettede myndighedsbehandlingen og sikrede et friere spillerum i forhold til udformning, indgreb og etablering af arkitektoniske virkemidler. På det lille område var der mange eksisterende biotoper. Store veterantræer, skovsø og både skyggefuld og lysåben eng. Endelig ville der kun være behov for beskeden udtynding og pleje efter etablering.

Kirke og sø under anlægsprocessen. Foto: Anne Vium.

Skovsøen set fra nord. Foto: Mogens Dueholm.

Skovkirkegårdens idé

Efter at have fundet den rigtige placering fulgte en længere proces om, hvordan skovkirkegården skulle udformes og fungere. Der var en proces, hvor meningerne om og synet på, hvad en skovkirkegård er, blev diskuteret indgående i menighedsrådet. Menighedsrådet endte med at komme frem til, at det var vigtigt, at kirkegården skulle opleves som næsten uberørt natur, og dermed skulle plejen reduceres til at styre og understøtte naturområdets naturlige balance.

Med Preben Skaarup og senere Skaarup Landskabs mellemkomst som landskabsarkitektrådgiver for menighedsrådet blev det klart, at de arkitektoniske virkemidler og adgangen til naturrummet skulle bestå af nogle få, men virkningsfulde indgreb, der giver netop denne skovkirkegård en særlig symbolsk og kraftfuld tilknytning til middelalderkirken og stedet. Desuden skulle naturen og jorden inden for skovkirkegårdens afgrænsning bevares uforstyrret, og det at sætte foden på jorden skulle kun ske med største forsigtighed, ja næsten modvilligt, for at skåne den hellige jord.

Udsigt til mindeplads og bro fra den oprindelige kirkegård. Foto: Mogens Dueholm.

Svævende bro

Hovedindgangen til skovkirkegården sker gennem en åbning i det gamle stendige placeret i akse, der udspringer fra kirakens våbenhus. Herfra og aksialt strækker kirkegårdens arkitektoniske hovedelement sig bogstaveligt talt som en tankestreg langt ind i skovkirkegården. Det består først af en lille trappe, der formidler det lille terrænspring og i forlængelse heraf en 50 meter lang træbro, der svæver lige over jorden og fører forbi de store træer og den lille skovsø. Fra broen opleves naturen, skovsøen, de gamle veterantræer, skovengen og alt det levende, som udspiller sig i naturrummet. Broens endepunkt, på hvis sider der er siddepladser, er lige så præcist placeret som dens startpunkt.

I denne ende forbindes broen både til den øvrige eksisterende kirkegård og til det omgivende stinet via en lille skovsti, der går på tværs af broen. Skovkirkegården kan således entreres tre steder. Fra nord, fra syd og fra vest, hvorfra der er niveaufri adgang. Hvor skovkirkegården ikke afgrænses af den tilstødende kirkegård, afgrænses den af en bøgehæk.

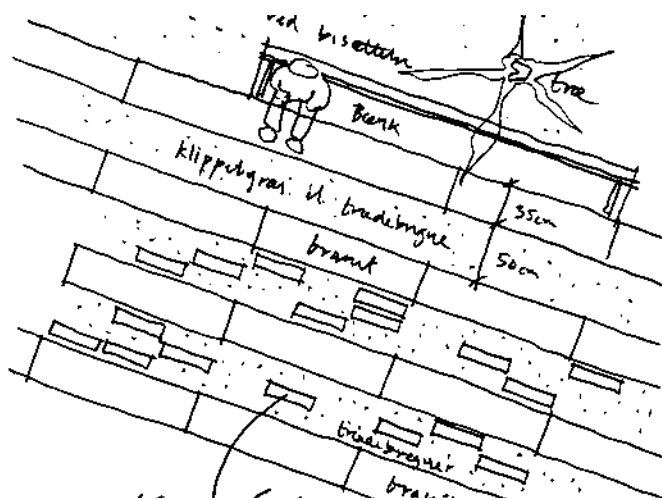

Tilgængeligheden til skovkirkegården er skabt i krydsningspunkterne mellem skovstien og den nye bro.
Foto: Mogens Dueholm.

Udsigt til den lysåbne eng og den svævende bro fra diget. Foto: Mogens Dueholm.

Mindepladsen i smukt filtreret sollys. Foto: Mogens Dueholm.

Mindepladsen

Ved hovedindgangen til skovkirkegården i nord er anlagt en lille mindeplads, som består af spredte granitbånd i fladen med grønne mellemrum af trædebregner, hvori små regulære navnesten i granit nedlægges i niveau med terrænet. Granitbånd, trædebregner og navneplader udgør tilsammen pladsen. Ved mindepladsen er der opsat en bæk, hvorfra man hen over minderne kan sidde og se ind i skoven, vegetationen og ud over søen.

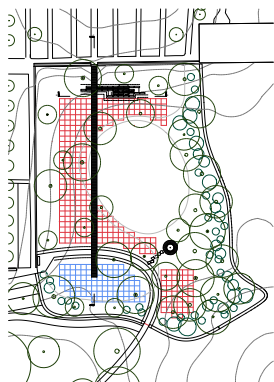
Den runde bæk

Bevæger sig man ad den svævende bro og ud på skovstien, der fører ud af skovkirkegården mod syd, opdager man et lille, roligt og fredfyldt sted, med en bred cirkulær bæk i træ placeret i skovbunden under store træer. Her kan man sidde eller ligge på ryggen og omfavne stemningen i naturen eller i sit indre. Fra bænken er der et meget smukt kig tilbage mod nord, hvor man ser trappen ved hovedindgangen, den svævende bro, mindepladsen og får et glimt af kirken i baggrunden mellem træerne.

Omkring den runde bæk har skovbundsvegetationen sidenhen etableret sig. Foto: Mogens Dueholm.

Gravstedsmodul. Røde felter er gravsteder uden minder. I blå felter kan minder opsættes.

Begravelse i naturen

Skovkirkegården i Nebsager byder inden for et lille areal på stor variation – græseng, lysåbne steder, mørke skovagtige passager, forskellige store veterantræer, ny underskov, sø og søbred. Det er derfor muligt på Nebsager Skovkirkegård at udvælge sit personlige foretrukne sted for nedsættelse af en urne. Da jordforholdene på skovkirkegården er moseagtig marginaljord, er muligheden for kistebegravelse meget begrænset, og derfor har man i første omgang vedtaget, at skovkirkegården er en urneafdeling. Hvis der bliver efterspørgsel på kistebegravelse, vil det dog være muligt at indføre dette i et areal i den vestlige afgrænsning.

Det er menighedsrådets ønske, at skovkirkegården i størst muligt omfang skal fremstå uden mindsten spredt rundt i skovbunden, da dette vil forstyrre naturoplevelsen og medføre uønsket færdsel uden for de anlagte stier. Urnenedsættelser sker således efter et usynligt kvadratnet, der strækker sig over store dele af arealet i felter a 1,5 x 1,5 meter. Hovedparten af felterne er reserveret til nedsættelse af urner, hvor mindet, hvis man ønsker et, er knyttet til mindepladsen. Kun i et lille område i kirkegårdens sydvestlige hjørne, tæt ved indgangen til den traditionelle kirkegård, er det muligt at erhverve sig et gravsted med minde. Mindet skal være en naturlig mindre marksten, hvor navnet diskret indhugges.

Vinterbillede med godt overblik over det enkle greb, der iscenesætter stedet. Foto: Mogens Dueholm.

Aksialiteten i relation til våbenhuset sikrer en klar forbindelse mellem kirke og skovkirkegård. Foto: Anne Vium.

Eftertanker

Nebsager Skovkirkegård er et eksempel på en skovkirkegård med en stærk tilknytning til kirken og til et konkret helligt sted med mange århundredes tyngde. Ud over nærheden til kirken rummer stedet også de universelle kvaliteter, som et stykke ægte natur kan byde på.

